

PLATONIZM

W METAFIZYCE / ONTOLOGII

ŹRÓDŁA • DZIEJE • AKTUALNOŚĆ • KRYTYKA

redakcja

Rafał Katamay

Janusz Kucharczyk

wszop

PLATONIZM

W METAFIZYCE / ONTOLOGII

ŹRÓDŁA • DZIEJE • AKTUALNOŚĆ • KRYTYKA

PLATONIZM

W METAFIZYCE / ONTOLOGII

ŹRÓDŁA • DZIEJE • AKTUALNOŚĆ • KRYTYKA

redakcja

Rafał Katamay

Janusz Kucharczyk

wszop

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach

KATOWICE 2023

Recenzentka: prof. dr hab. Janina Gajda-Krynicka

Projekt okładki: Rafał Katamay

Copyright© Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach

ISBN: 978-83-61378-77-8

Wydawca:

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach

www.wszop.edu.pl

wydawnictwo@wszop.edu.pl

Skład i druk: Digitalpress Lidia Jaworska

Spis treści

7	Słowo wstępne
9	Janusz Kucharczyk Wprowadzenie
17	Rafał Katamay Czym jest platonizm?
35	Tadeusz Bartoś Platonizm jako produkt
53	Przemysław Paczkowski Style filozoficznego myślenia w antyku: Platon i Arystoteles
67	Rafał Katamay Byt jako istota w filozofii Platona
95	Dydak Konrad Rycyk OFM Czy Platon używa terminów <i>eidos</i> i <i>idea</i> zamiennie? Kilka uwag nt. etymologii i kontekstów stosowania terminów <i>eidos</i> oraz <i>idea</i> u Platona i u jego poprzedników
125	Julian Piotr Maciejewski Teoria idei świętego Bonawentury
141	Andrzej Serafin Platońska fenomenologia Ducha: Dialektyka zasad w Heglowskiej interpretacji Platona
155	Michał Borkowski Nieśmiały duch platonizmu – Heideggerowskie wskrzeszanie prawdy
183	Anna Lemańska Matematyczność przyrody a platonizm matematyczny
195	Rafał Katamay Po co filozofujemy? (Wspomnienie o Januszu)
205	O Autorach

Słowo wstępne

Platonizm jest z pewnością w filozofii zjawiskiem znaczącym, dyskutowanym i krytykowanym w każdej epoce, łącznie z obecnymi czasami. Jako stanowisko w obszarze metafizyki i ontologii stanowi jedną z najbardziej wyrazistych i ciągle aktualnych prób rozumienia rzeczywistości, zarówno na gruncie klasycznej metafizyki, jak i jej fenomenologicznej czy analitycznej postaci. Próba ta została ugruntowana w swoich historycznych interpretacjach i przeobrażeniach, a także jako realizm (pojęciowy) jest ciągle aktualnym stanowiskiem w sporze o status przedmiotów ogólnych i matematycznych.

Niniejsza praca, którą oddajemy do rąk Czytelnika, jest owocem namysłu nad platonizmem. W szczególności co wniosła myśl Platona i jej późniejsze przeobrażenia do ogólnej wiedzy na temat świata, jego natury i bytu. Zebrane teksty próbują z różnych perspektyw ująć czym jest platonizm, jaka jest jego istota, na ile jest dziełem samego Platona, a na ile wczytywaniem późniejszych idei i własnych założeń. Pokazują wielowymiarowość tego stanowiska, poczynając od źródeł, to jest od analizy i interpretacji stylu filozofii ucznia Sokratesa oraz pojęć bytu i idei u Platona, poprzez jego średniowieczne, nowożytne i współczesne nawiązania, aż po reprezentację platonizmu w filozofii matematyki. Celem było więc przyjrzenie się, także krytyczne, źródłom, dziejom i aktualności platonizmu w metafizyce i ontologii. Celowo zdecydowaliśmy się na zapis w tytule „w metafizyce / ontologii” jako otwarty na dointerpretowanie, by nie ograniczyć się do wybranego rozumienia jednego bądź drugiego obszaru filozofii. Dyscypliny te bowiem na przestrzeni dziejów były utożsamiane, a także rozróżniane; pojawiło się też wiele koncepcji metafizyki i ontologii. Dlatego tylko ogólnie uznajemy, że metafizyka lub/i ontologia to ogólna teoria rzeczywistości czy po prostu teoria bytu lub tego, co istnieje, uprawiana na różne sposoby (w tym ze szczególnym uwzględnieniem wyników nauk szczegółowych) i mająca ambicje poszukiwać ostatecznych

zasad i przyczyn doświadczanego świata (klasyczna metafizyka), jak i analizująca i ustalająca podstawowe jakości (istoty) tego, co dane (fenomenologia) lub podstawową strukturę pojęciową (ogólne rodzaje, cechy i relacje) doświadczanego świata (metafizyka analityczna) lub danej dziedziny oraz światów możliwych (ontologia), w tym też na sposób logiczny i sformalizowany (ontologia formalna).

Mamy nadzieję, że zaprezentowane spojrzenia na tytułowy plato-
nizm, często dyskutujące ze sobą, przedstawią Czytelnikowi schedę
po starożytnym myślicielu jako żywą, aktualną i wartą wejścia z nią
w dialog lub polemikę. Podziękowania kierujemy przede wszystkim
do autorów artykułów, które tworzą niniejszą pracę, Pani Profesor Ja-
ninie Gajdzie-Krynickiej, recenzentce i autorce cennych uwag oraz
Pani Anecie Siwczyk, dzięki pomocy której książka mogła zostać
wydana w obecnym kształcie.

Rafał Katamay, Janusz Kucharczyk

O autorach

Tadeusz Bartoś

– dr hab., filozof, prof. Akademii Finansów i Biznesu Vistula w Warszawie. Zajmuje się problemami filozofii kultury i ewolucji metafizyki, historii oddziaływania tekstów filozoficznych, historii myśli filozoficznej i religijnej średniowiecza. Opublikował książki: *Upadek, niemożliwy*, Pasaże, Kraków 2021, *Kłótwa Parmenidesa*, *Eseje metafizyczne*, PWN, Warszawa 2020, *Koniec prawdy absolutnej. Tomasz z Akwinu w epoce późnej nowoczesności*, WAB, Warszawa 2012, *Jan Paweł II. Analiza krytyczna*, SIC, Warszawa 2008, *Wolność, równość, katolicyzm*, WAB, Warszawa 2007, *Metafizyczny pejzaż. Świat według Tomasza z Akwinu*, Homini, Kraków 2006, *Tomasza z Akwinu teoria miłości. Studium nad Komentarzem do księgi „O imionach Bożych” Pseudo-Dionizego Areopagity*, Homini Kraków 2004.

Adres email: t.bartos@vistula.edu.pl

Michał Borkowski

– mgr, Miłośnik Życia. Pół Polak, pół Irlandczyk. Urodzony w 1987 roku w Gnieźnie. Absolwent filozofii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (2017); ukończył również studia informatyczne w Irlandii (NCI 2018 i DCU 2020). Wydał trzy tomiki poetyckie: *Wielkopoliska* (2017), *Dublinopolis* (2020), *halo halo* (2022) wraz z własnymi rysunkami. Obecnie w trakcie pisania pracy doktorskiej w Zakładzie Antropologii Filozoficznej UAM. Wydał artykuł w języku polskim: (2017) *Religijność dostojnych: Propedeutyka do ontologii klasycznej Fryderyka Nietzschego*, Lublin: Wydawnictwo Tygiel; w języku angielskim: (2023) *Denaturalisation as a consequence of egalitarianism – interpreting forms of equality in the philosophy of Friedrich Nietzsche* w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego. Były członek Nietzsche Seminarium. Zajmuje się problematyką antropologii filozoficznej, religijności i psychologii polityki.

Adres email: mike.borkowski87@gmail.com

Rafał Katamay

– dr, filozof, wykładowca we WSZOP w Katowicach, zajmuje się wybranymi zagadnieniami filozofii starożytnej, metafizyki, etyki i metodologii nauk. Wybrane publikacje: *Byt jako element natury w filozofii przedsokratejskiej*, „Folia Philosophica”, vol. 46, Katowice 2021, s. 1-26; *Dlaczego Bóg nie czyni zła? Problem zła metafizycznego i fizycznego w perspektywie chrześcijańskiego teizmu*, „Humaniora. Czasopismo Internetowe”, nr 2 (18), 2017, s. 63-85; *Zrozumieć Platona*, „Folia Philosophica”, t. 26, Katowice 2008, s. 83-103; *Platoński dialog jako sposób filozofowania*, „Folia Philosophica”, t. 24, Katowice 2006, s. 67-88.

Adres email: rafal.katamay@gmail.com

Janusz Kucharczyk

– dr, filozof, filolog klasyczny, wykładowca na Wyższym Baptistycznym Seminarium Teologicznym w Warszawie, zajmował się historią filozofii, szczególnie w kontekście protestantyzmu (Wiklif, Kalwin, Hamann), relacjami między filozofią, teologią a naukami przyrodniczymi. Autor książki *Obecność wieczności. Eseje z filozofii chrześcijańskiej*, Wydawnictwo Słowo Prawdy, Warszawa 2014 oraz wraz z Tomaszem Kaliszem książki *1001 myślicieli, których warto znać. Rymowana historia filozofii* (w przygotowaniu). Autor artykułów, m.in. *Filozofia Boga Francisco Suareza*, „Baptystyczny Przegląd Teologiczny” 4, Warszawa 2007; *Refleksja nad teorią ewolucji i jej filozoficznymi konsekwencjami*, „Kwartalnik Filozoficzny”, t. XXXVI, z. 4, Kraków 2008, s. 147-154; *Ancient Greeks and suffering*, [w:] „Scripta Classica”, vol. 9, Katowice 2012, s. 17-39; *Wybrane aspekty sporu kreacjonizmu z ewolucjonizmem*, „Rocznik Teologiczny”, ChAT LVI, z. 1, Warszawa 2014, s. 121-154; *Jan Wiklif i Jan Kalwin. Filozoficzne źródła reformowanego nurtu protestantyzmu*, [w:] „Kolana zginaj tylko przed Panem”. *Wkład protestantyzmu w kulturę Zachodu*, Z. Pasek (red.), Wydawnictwo Libron, Kraków 2018, s. 40-59. Główny tłumacz polskiego wydania Jana Kalwina, *Istota religii chrześcijańskiej*, ks. I-II, Towarzystwo Upowszechniania Myśli Reformowanej HORN, 2020-2021. Główny tłumacz polskiego wydania Jana Kalwina, *Istota religii chrześcijańskiej*, ks. I-II, Towarzystwo Upowszechniania Myśli Reformowanej HORN, 2020-2021. Zmarł w marcu 2023 roku w wieku pięćdziesięciu lat.

Anna Lemańska

– prof. dr hab., emerytowany pracownik Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z wykształcenia matematyk i filozof przyrody. Autorka książki *Filozofia przyrody a nauki przyrodnicze. Wybrane zagadnienia z teorii filozofii przyrody*, Warszawa 1998 oraz kilkudziesięciu artykułów z zakresu filozofii przyrody i matematyki.

Adres email: annalemanska@onet.pl

Julian Maciejewski

– lic., studiuje na Uniwersytecie Warszawskim. Zainteresowania naukowe: recepcja platonizmu w średniowieczu, średniowieczna łacińska filozoficzna i teologiczna.

Adres email: jp.maciejewski@student.uw.edu.pl

Przemysław Paczkowski

– dr hab., prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. Specjalizuje się w filozofii starożytnej, a jego zainteresowania naukowe obejmują: historię filozofii, filozofię jako sposób życia, filozofię człowieka, etykę. Wybrane publikacje: *Gorgiasz: retoryka jako teoria i praktyka*, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, vol. 65/2020, s. 189-202; *The Moral Power of the Word. Ethical Literature in Antiquity*, „Ethics and Bioethics (In Central Europe)”, 2020, 10 (3-4), s. 107-115; *Człowiek. Podmiot. Osoba. Eseje z filozofii człowieka*, (red.), Rzeszów 2019; *Stoicka koncepcja „wewnętrznej warowni”*, „Kultura i Wartości” 23 (2017), s. 49-60; *Filozoficzne modele życia w klasycznym Antyku*, Rzeszów 2005.

Adres email: ppaczkowski@ur.edu.pl

Dydak K. Rycyk OFM

– dr, filozof, teolog, adiunkt przy Katedrze Filozofii Rosyjskiej i Bizantyjskiej UPJPII w Krakowie, franciszkanin, wykładowca filozofii starożytnej i średniowiecznej (WSD OFM w Katowicach Pańnikach oraz WSD Zakonu Paulinów w Krakowie); w badaniach naukowych koncentruje się na filozofii starożytnej i średniowiecznej

(w tym patrystycznej), szczególnie na Platonie i Arystotelesie, dziejach platonizmu w starożytności i średniowieczu oraz myśli filozoficznej tzw. szkoły franciszkańskiej; autor monografii pt. *Eidos. Próba odczytania znaczenia i funkcji eidos w myśleniu Platona w kontekście filozofii presokratyków* (Kraków 2018) i kilku innych pomniejszych tekstów z zakresu filozofii starożytnej i okresu patrystycznego (m.in. *Między Plotynem a Orygenesem. Metafora posągów; Dlaczego niebytu nie można wyrazić? Analiza tezy τὸ μὴ ὄν εἶναι πῶς z dialogu „Sofista” Platona; Hipostaza a hipostazowanie w myśli Plotyna*).

Adres email: konrad.rycyk@upjp2.edu.pl

Andrzej Serafin

– dr, filozof, tłumacz, redaktor kwartalnika „Kronos”, adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN. Tłumaczył m.in. Platona (*Uczta, Epinomis*), Taubesa (*Zachodnia eschatologia*), Rilkego (*Cézanne*). Od 2017 roku organizuje coroczne Letnie Seminarium Platońskie w Lanckoronie.

Adres email: andrzej.serafin@gmail.com

Co nam dziś po Platonie? Czego możemy dziś od niego się nauczyć i po co go czytać, analizować, zgłębiać, studiować? Po co? Co można z niego wyczytać? Co znaczy dla nas dziś? W niniejszym tomie znaleźć możemy kilka artykułów, które są przykładami zmierzenia się współczesnego badacza z tekstami i myślami samego Platona, a także późniejszymi doń nawiązaniami. Po pierwsze może próbować wydobyć i wyklarować pojęcia, którymi posługiwał się Platon, zakładając, słusznie przecież, że niekoniecznie tak ich używał jak to ma miejsce w podręcznikach i opracowaniach. Co Platon rozumiał przez „byt”, „ideę”, „zasady”, „dialektykę”?

Platon ciągle intryguje, nawiązywać można do niego na różne sposoby i różnie odczytywać. Jak widzimy można znajdować w nim rozmaite rzeczy, zależy gdzie się patrzy i czego się szuka. Są platonizmy, pół-platonizmy, platońskie nie-platonizmy i nie-platońskie platonizmy. I chyba tego oczekujemy od myśliciela sprzed tysięcy lat.

Janusz Kucharczyk (z Wprowadzenia)

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Monografia finansowana ze środków budżetu państwa,
przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach
Programu „Doskonała Nauka II”.

ISBN 978-83-61378-77-8

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach

www.wszop.edu.pl